

Samhälle och
Socialt Utbud

SOS *Aktuellt*

Tidningen som för den finlandssvenska handikappades talan och granskar det sociala utbudet | ISSN 1795-410X | Prenumerera för 12€ | 2/2009 | Mars

**Svenska rikskända
ståuppkomikern
Jesper Odelberg höll
show i Helsingfors**

s.8

**Personlig assistans
enligt svensk modell**

s.6-7

**Våld i nära
relationer**

s.10-11

**Fransman uppfann
släde för rullstol**

s.15

Adress:
Apollogatan 15 A 7,
00100 Helsingfors

Telefon:
044-5554388

Ansvarig utgivare:
Finlands Svenska
handikappförbund
09-496446

Ansvarig redaktör:
Mikael Sjövall
Ordförande för
Finlands Svenska
Handikappförbund

Redaktionschef:
Daniela Andersson
044-5554388
daniela.andersson@
kolumbus.fi

Medarbetare
Johanna Wikgren-Roelofs
Christina Lång
Tom Sörhannus

Layout
Erkki Tuomi

Tryckeri
KSF Media Ab
ISSN 1795-410X

Artiklar, feedback,
insändare
daniela.andersson@
kolumbus.fi

Övrig e-post, vill du
ha tidigare utgivna
nummer?
ulf.gustafsson@kolumbus.fi

www.sosaktuellt.fi

Vill du annonsera i SOS Aktuellt?

Helsidesannons:
400 euro

Halvsida: 200 euro

1/4 sida: 100 euro

Kontakta:
044-555 4388 (Andersson)
eller 0500-418 272
(Gustafsson).

Donationer mottages
med tacksamhet.
Finlands Svenska
Handikappförbund,
Aktia 405540-232494.

Innehåll

- s.3 Rim och reson**
Mikael Sjövall
- En omöjlig ekvation**
Daniela Andersson
- s. 4-5 Var hitta ett lämpligt boende åt Victor och andra i samma situation?**
Martina Harrikari
- KOLUMN**
Reumadag på svenska
Gunvor Brettschneider
- s. 6-7 Personlig assistans enligt svensk modell**
Daniela Andersson
- NOTERAT**
Mer omfattande användning av servicesedlar i social- och hälsovårdstjänster
- s. 8-9 Jesper Odelberg jobbar mot fördomar som ståuppkomiker**
Daniela Andersson
- Underbarn av Mary Ellen Mark**
Daniela Andersson
- s. 10-11 Våld i nära relationer**
Christina Lång
- s. 12-13 Ge beröm och uppmuntran och ställ krav**
Tom Sörhannus
- Signwebb är Finlands första webbportal**
Lena Wenman
- s. 14-15 Hon vill se satsning på integrativ medicin och hälsa**
Tom Sörhannus
- Fransman uppfan släde för rullstol**
Daniela Andersson
- s. 16 Händelsekalendern 2009**

Utgivning och prenumerationer 2009

SOS Aktuellt utkommer 6 gånger år 2009.

Nr 3 utkommer vecka 22.
Deadline för material den 19 maj
Nr 4 utkommer vecka 33.
Deadline för material den 4 augusti.
Nr 5 utkommer vecka 42.
Deadline för material den 6 oktober.
Nr 6 utkommer vecka 50.
Deadline för material den 2 december.

Fortlöpande årsprenumeration för pappers-
tidningen: 12 euro. Tidsbestämd årsprenu-
meration: 14 euro. Lösnummer: 3,50 styck.
Vid lösnrumsbeställning fakturerar vi

1,50 euro i hanteringsavgift. Utrikesporto:
5 eur (Europa), 10 eur (Övriga världen).
Tillgängligt format för synskadade (rtf-for-
mat, tidningen kommer i e-posten) kostar
endast 7 euro/år.

1. Beställ via internet.
Fyll i prenumerationsblanketten
på www.sosaktuellt.fi

2. E-posta daniela.andersson@kolumbus.fi

3. Eller ring 044-555 4388, eller
Handikappförbundet 0500-418 272

Ledare

Rim och reson

Min kolumnistkollega Theresa Norrmén på Hufvudstadsbladet påminde häromdagen oss gnälliga och navelskådande finlands-svenskar om hur bra vi egentligen har det. Vi är ju inte utsatta för folkmord, tortyr, summariska avrättningar eller systematisk förföljelse. Nej, vi ska vara tacksamma för vår fina språklag, våra privilegier (!) och majoritetens goda vilja. Att språklagen inte fungerar i praktiken och att majoritetens goda vilja sviktar ibland är en annan femma.

Vi har alla hört det förr. Varför gnälla om rätten till service på det egna modersmålet då det pågår ett folkmord i Darfur. Och hur täcks du tjafsas om rätten till personlig assistans då det finns handikappade i Afrika som sover i rännstenen? Har du inget sinne för proportioner?

En viktig princip i folkrättsliga sammanhang är att det inte går att relativisera

mänskliga rättigheter. Det går med andra ord inte att rättfärdiga kränkningar av mänskliga rättigheter med argumentet att det juridiska övertrampet var så futtigt då det ställs i relation till allvarigare kränkningar på annat håll. Det tjänar föga att lägga Rwanda och Finland i samma vägsål. Ett lagbrott rättfärdigar inte ett annat.

Det här är viktigt att komma ihåg då vi granskar rätten till personlig assistans eller boendialternativ för gravt handikappade. Att ställa rättmätiga krav innebär inte att du är en påstridig strulputte eller en böld i arslet. Att hänvisa till lagens bokstav handlar inte om att lägga sten på socialarbetarnas börda. Och att be om hjälp handlar inte om svaghet eller kapitulation.

I ett av reportagen i detta nummer av SOS Aktuellt berättar pappan till en grabb med utvecklingsstörning om deras problematiska situation. Efter tre års vän-

tan svävar de fortfarande i ovisshet om huruvida sonen Victor får en egen bostad då han blir utexaminerad från kökslinjen på Optima i Nykarleby i vår. Victors föräldrar vet att deras son har rätt till personlig assistans och en egen bostad, men beslutet låter vänta på sig. Samtidigt som Victors utbildning hotar att rinna ut i sanden ifall övergången från skolan och de första stegen i vuxenlivet till ett inneboende med övervakning inte förlöper smidigt.

Att tillhöra en minoritet innebär ofta att man inte kan ta saker och ting för givna. Och svenskspråkiga personer med funktionshinder tillhör en minoritet i dubbel bemärkelse. Få stödpersoner, anhörigvårdare eller gravt handikappade orkar frigöra energi för lobbyarbete då funktionshindrade hamnar i kläm. Det är det som handikapporganisationerna finns till för.

Mikael Sjövall är ordförande för Finlands Svenska Handikappförbund

Redaktörens ord

En omöjlig ekvation

Jag har på sista tiden av olika orsaker intervjuat en hel del politiker på viktiga poster ända upp till ministernivå. Det är tyvärr inget sexigt i sig, tvärtom det är ibland rent ut sagt en plåga.

Jag avundas inte alls politikernas position, kanske deras höga löner känns lockande, men inte arbetsuppgifterna och ett lidande privatliv. Nog måste det vara ett litet helvete att vara politiker. Hur kan någon ens välja den bana då det är så jobbigt? Att arbeta med ett styvt, långsamt och ibland föråldrat system där arbetsgivarna, i riksdagsledamöternas fall medborgarna, bara klagar. Aldrig är det bra. Då man dejtjar fel typ så skriver personen en skandalbok om en då man dumpar henne. Då man sms:ar med strippare som är unga nog att vara ens döttrar

så får man sparken. När man gifter sig så får inte den äkta hälften vara anonym. Och då man en gång får åka utomlands på något spännande möte så hinner man inte ens gå och shoppa eftersom tidtabellen är så stram. Och om man nu festar till ordentligt en gång och råkar uppträda bakfull på en presskonferens så blir det ett himla hallå. Eller om man i fyllan råkat klämma någon på bröstet på ett cocktail party så jagas man som ett villebråd och är stämplad för evigt. Nog är det underligt. Och att i tid och otid måste svara på journalisternas frågor, den ena dummare efter den andra. Och sedan skriver journalisterna helt vad de vill och inte alls så som politikern egentligen sagt. "Jag sade ju egentligen inte alls så". "Mina ord förvrängdes och hälften av meningen klipptes bort". "Journalisterna har redan på förhand valt att vinkla ärendet negativt därför finns inte

ett enda positivt ord med." Hela andemeningen snutfieras och förenklas så att budskapet låter banalt och idiotiskt. Och så vill de ha svar på frågor som man inte kan svara på av olika orsaker. De här journalisterna är nog ett gissel. De skriver bara om skandaler och det politiska spelet i maktens korridorer och inte alls om den viktiga reformplanen, ministeriernas betänkanden eller kansli-kommissionens initiativ. Som om politikerna inte skulle ha tillräckligt med sina egna viktiga uppgifter så måste de även hålla efter de slarviga journalisterna och ringa och klaga till redaktionerna några gånger i veckan.

Inte har vi journalister det lätt heller med de där träiga politikerna. Som ni förstår, det är ingen dans på rosor att intervju politikerna. De vill bara tala om det som de tycker att är viktigt och inte alls det som allmänheten vill ha.

Och allmänheten vill ha lite spännande skvaller, något som gör politikerna mänskligare, politik på lättförståelig svenska utan byråkratspråk, information som gäller den lilla människan snabbt och kortfattat, raka svar utan såsanden. Politikerna vill ha enklare frågor och journalisterna vill ha enklare svar. Möts vi någonsin? Det återstår att se.

Som alltid finns det undantag. Paavo Lipponen är alltid väldigt trevlig och faderlig trots att det egentligen var hans fel att mina svindyra solbrillor gick sönder under intervjun. Och Alexander Stubb vill man gärna dricka champagne med flera gånger. Men mer om detta i mina memoarer som utkommer uppskattningsvis inom 20 år.

Soliga vårhälsningar
Daniela Andersson
Redaktionschef

Text&bild: Martina Harrikari

Var hitta ett lämpligt boende åt Victor och andra i samma situation?

Många familjer med funktionshindrade barn känner en viss ovisshet inför framtiden. Så är det också hos familjen Lehtinen. Sonen Victor 19 år gammal är snart färdig från kökslinjen vid Optima och flytten från Nykarleby till huvudstadsregionen hägrar. Karl Johan Lehtinen, pappa till Victor ser det som en omöjlighet för sonen att flytta hem igen.

Victor möter mig i trappuppgången där hans föräldrar bor i centrala Helsingfors. Han ler brett och hälsar mig välkommen. Dagen innan har Victor åkt tåg från studieorten i Nykarleby till Helsingfors för att spendera veckoslutet på Optima är på slutrakan.

Den stora och avgörande frågan inför framtiden är var Victor skall bo när

han skall flytta tillbaka till huvudstadsregionen i juni. Karl Johan understryker att Victor inte har några andra förutsättningar än att bo på ett inneboende, ett ställe där det finns övervakning.

– Nu har Victor gått tre år i skola. Det helt uteslutet att han skall flytta hem. Han måste skapa sitt eget liv. Han måste öva sig att komma tillrätta i samhället, säger Karl Johan.

Jag frågar Victor hur han skulle vilja bo. Efter en lång paus svarar han: – Någon skulle få ta hand om mig.

Victor behöver hjälp med att passa tider och strukturer vardagen. Likaså behöver han hjälp med medicineringen. Det går inte heller att lämna honom ensam för långa stunder. Victor har dysfasi, vilket innebär att han har svårigheter att förstå och producera tar. Victor kan inte heller läsa eller förstå finska. Under intervjuens gång är det också Karl

Johan som för sin sons talan. Victor är med, han lyssnar, leker med sin mobil och emellanåt ger han enstaviga svar. När ytterdörren går mitt under intervjun rusar han till dörren för att se vem som kommer. Victor verkar vara social. Han trivs bland människor.

– Victor blir ledsen om man lämnar honom ensam. Som liten fick han panik. Han blir ogärna ensam inomhus. Men det har blivit lite bättre på senaste tiden, berättar Karl Johan.

Studierna vid Optima har också hjälpt Victor att bli mera självständig. Utbildningen försöker stöda ungdomarna att klara sig i en större utsträckning på egen hand. Karl Johan är också orolig för att det skulle ske en tillbakagång i utvecklingen om Victor skulle flytta hem igen.

Boende för funktionshindrade

Handikappservicelagen förpliktar kommunen att

ordna boende för gravt funktionshindrade personer. Boendet skall anpassas enligt klientens individuella behov. Karl Johan påpekar att lagstiftningen, om den skulle uppfyllas, i och för sig är bra. Men, många familjer lever i en situation där de inte vet hur framtiden kommer att arta sig.

Karl Johan har de senaste åren fört diskussioner om Victors framtida boende med omsorgsbyrån vid Kärkulla samkommun och Helsingfors stads socialbyrå. Jag frågar om diskussionerna har lett till något konkret.

– Nej, det har det inte gjort. Vi vet inte om boendefrågan kommer att lösa sig eller inte. Det finns inte någon adress, svarar Karl Johan och syftar på att det inte finns något angivet ställe för Victor efter den första juni.

Kärkulla samkommun erbjuder boendetjänster för funktionshindrade i hela Svenskfinland. Regiondirektör Ann-Christine Österbacka vid Kärkulla samkommun medger att de har svårt att erbjuda exakta tjänster för funktionshindrade. Huvudstadsregionen är redan svår på den punkten att det är redan svårt att införskaffa tomter. Kärkulla har inga speciella boendeplatser speciellt för ungdomar i huvudstadsregionen. Österbacka medger att många unga vuxna bor kvar i sina barndomshem, där åldersstigna föräldrar allt jämnt tar hand om sina vuxna barn.

För finskspråkiga funktionshindrade i huvudstadsregionen är situationen betydligt bättre. Utbudet av boendetjänster är mångsidigare eftersom det finns flera aktörer som erbjuder boendetjänster, uppger vikarierande ledande socialarbetare Marcus

Pappa Karl-Johan och Victor hemma i soffan.

Kolumn

Reumadag på svenska

Lördagen den 14 mars var det dags för Helsingfors Svenska Reumaförenings årligen återkommande Reumadag för Svenskfinland. Till den inbjuds föreningens alla medlemmar, medlemmar i andra reumaföreningar samt andra intresserade. Reumadagen hålls på Kampens servicecentral och den har med åren blivit en uppskattad träffpunkt för deltagare från hela södra Finland. I år var antalet deltagare 74.

Docent Tom Pettersson föreläste om Gikt – en ledsjukdom som blir allt vanligare. Man uppskattar antalet giktpatienter i Finland till ca 70 000. Av dem är ca 80 % män och medelåldern vid gikt diagnos är ca 60 år. Gikt är den vanligast orsaken till ledinflammation hos män över 40 år. Den är en inflammatorisk ledsjukdom som beror på att urinsyrakrystaller bildas och utfälls i lederna. Vanligtvis drabbas en led åt gången och oftast är det en stortås basled som drabbas – podager, "portvinstå". Gikt kan sägas vara en "vällevnadssjukdom". Under kriget var gikt en så gott som ökad sjukdom. Orsaken till att den nu har blivit allt vanligare beror på att övervikt har blivit vanligare, konsumtionen av kött har ökat på bekostnad av konsumtion av mjölk, spannmål och potatis, konsumtionen av alkohol har ökat – framförallt konsumtionen av öl ökar benägenhet för att få gikt – medelåldern bland befolkningen har ökat och användningen av vätskedrivande medel har ökat. Gikt är känd sedan århundradet tillbaka. Välkända giktpatienter är bl a Michelangelo, Martin Luther, Carl von Linné och Charles Darwin.

De två övriga föreläsningarna behandlade "Kost och reumadagssjukdomar, Berit Haglund och Hälsa och sjukdom, professor emeritus Ingmar Pörn.

Under årens lopp har deltagarna i Reumadagarna lärt känna varandra både under den och genom rehabiliteringsresor anordnade av föreningen samt i vattengymnastik och under medlemskvällar. Reumadagen blir därför ett gott möte vänner emellan som omfattar både social samvaro och inspanndet av mycken nyttig information.

Gundvor Brettschneider
Ordförande för Helsingfors Svenska Reumaförening

Smärtsjukskötare Leena Vallin föreläste om "Smärtlindring – är det möjligt?" Hon poängterade

Fakta

En person som har dysfasi har svårigheter att kunna uttrycka sig och förstå talat språk. Personen använder enkla meningar, talar ottydligt och har svårigheter att hitta adekvata ord. Funktionshindrade har rätt att välja var och med vem de bor. De skall ha tillgång till olika slags hem- och boendetjänster. Man måste erbjuda funktionshindrade personer tillräckliga stödtjänster och personlig assistans. De här tjänsterna skall stöda funktionshindrade personers liv i närsamhället. (sid. 16) Social- och hälsovårdsministeriets broschyrer 2007:4sve lättläst. Förenta Nationernas (FN)konvention om funktionshindrade personers rättigheter. Kärkulla samkommun täcker hela Svenskfinland. Huvuduppgiften är att producera svenskspråkig service för utvecklingsstörda personer och deras familjer i enlighet med omsorgslagen. (<http://www.karkulla.fi/>)

Weckström, (vid Svensk socialservice) vid Helsingfors stad.

Victor kan mycket

I Nykarleby bor Victor på elevhem och han får den hjälp han behöver i vardagen.

– Jag behöver hjälp med att passa tider och sånt, säger Victor.

– Läsa och att sköta pengar, inflskar Karl Johan. Det är också mycket Victor kan och tycker om att göra och sysselsätta sig med. Han gillar om att sjunga, att spela data spel och att fiska. Harry Potter är också en av hans stora passioner och dessutom är han bra på att simma. I framtiden skulle Victor vilja jobba i kök, det han har utbildat sig till. Pappa Karl Johan säger vidare att Victor har bra hand om barn. Han skulle bra passa in på dagis som en extra hjälpande hand och som lekfarbror. Victor håller med. Under praktiken i april hoppas både Karl Johan och Victor på att det skall gå att ordna med praktik på något dagis.

Victor och Bobi.

Tung börda för föräldrarna

Det är uppenbart att ovissheten om Victors framtid tynger sinnet på föräldrarna. Jag frågar Karl Johan om han är beredd att stanna hemma för att sköta om Victor.

– Nej, jag har snart skött om honom i hela hans liv. Jag är snart pensionär. Det är inte ett alternativ, framstryker han.

Karl Johan ser fram emot att han sista åren på något sätt enkelt skulle kunna arbeta, att inte hela tiden behöva ordna med Victors vardag.

– Boende skall inte endast vara en förvaringsplats, utan en plats där Victor skulle trivas. Ett svenskt rum. Det går inte att sätta honom på ett ställe där det inte pratas svenska. Idealet skulle vara en någorlunda lantlig miljö med djur. Men ingenting är uteslutet, säger Karl Johan.

Efter att artikeln skrivits fick familjen veta att Victor har plats på ett boende från mitten av april.

Text&bild: Daniela Andersson

Cecilia Blanck är verksamhetschef på svenska kooperativet JAG som bland annat ordnar personlig assistansverksamhet åt sina medlemmar.

Personlig assistans enligt svensk modell

Som vanligt ligger vi ljusår efter Sverige, så också när det gäller personlig assistans för personer med funktionshinder. I Sverige finns 80 000 personliga assistenter, varje lediganslaget jobb har cirka 50 sökande. I Finland är situationen bedrövlig.

– Personliga assistenter är en stor och väl etablerad yrkeskår i Sverige, folk är stolta över sitt jobb. Rekryteringsläget är suveränt bra och har blivit ännu bättre nu i och med läskonjunkturen, säger Cecilia Blanck som är verksamhetschef på kooperativet JAG som är en privat intresseorganisation och ordnare av personlig assistans i Sverige.

I Finland får man leta med ljus och lycka efter folk som vill bli personlig assistent. Begreppet är tyvärr relativt okänt. Man är rädd för låg lön och ett tungt och obe-

kvämt arbete. Men personlig assistans är inte vård.

– Lönen är bättre än för ett kassajobb, cirka 10 euro i timmen, och alla personer med funktionsnedsättning har tekniska hjälpmedel. Men det som krävs förstas är engagemang och ansvar. Det samma gäller Finland men fördomarna och okunskapen är ännu stor. Den svenska situationen låter som en dröm för finländare med handikapp. Skillnaden är att Sverige fick sin lagstiftning i frågan för femton år sedan. Vi får vår nya handikappservicelag i september.

Superlyckad reklamkampanj

Visst tampades man med attitydproblem stämpeln genomgångsyrke också i Sverige i början. I början av 2000-talet då högkonjunkturen låg på topp fick man rekryteringsproblem som oroade regeringen så mycket att de gav pengar till en reklamkampanj.

– Vi gjorde broschyrer och en reklamkampanj, registrerad av en känd regissör, på tv som blev en braksuccé. Assistenternas och klienternas unika kommunikation lyftes fram, berättar Cecilia. I Sverige har en person som behöver hjälp dygnet runt ett schema med fem till sex stycken assistenter. Systemet är väl utarbetat och fungerar som vilken arbetsplats som helst. Det finns folk som extraknacker som assistent på helger och somrar. Om brukaren åker utomlands följer så många assistenter med som behövs.

– Det är ett meningsfullt jobb, assistenterna har höga ambitioner. Man är inte där för sin egen skull utan följer brukarens önskemål. Folk som varit i branschen i tio år får en gåva av oss och vi har fullt sjä att skicka ut dem. Assistenterna har alla olika bakgrund och någon utbildning finns det inte. Allt handlar om personkemi. Specialkurser i sådant som gäller ens uppdragsgivare

går man först då man är assistent.

Kämpar för rättigheter

Cecilias bror är också en av dem som var med och startade JAG.

– Vi fick laglig rätt till personlig assistans när lagarna LSS och LASS trädde i kraft 1994.

Personlig assistans har revolutionerat livet för personer med flera stora funktionsnedsättningar varav ett är nedsättning av den intellektuella förmågan. Många har förut bott på gruppboheter och andra institutioner. Ingen vill tillbaka dit.

– Nu är vi inte längre utlämnade till andra människors viljor. Nu kan vi styra över våra egna liv, säger medlemmarna i JAG.

Föreningen JAG startades 1992 av en liten grupp personer med stora och komplicerade funktionshinder

Regionförsamling i Ekenäs den 9 maj

Handikappföreningarna i södra Finland samlas till sin gemensamma regionalförsamling lördagen den 9 maj klockan 13.00 på Hotell Sea Front i Ekenäs. Under dagen dryftas handikapprådets ställning och föreningslivet efter kommunsammanslagningen samt personlig assistans. Som föreläsare fungerar bland annat riksdagsledamot Thomas Blomqvist och som konferencier handikappförbundets ordförande Mikael Sjövall.

Anmälningar och uppgifter om program, transporter och kvällens supé; se www.handikapp.fi "händelsekalendern". Eller kontakta handikappföreningens sekreterare Ulf Gustafsson direkt, email kontakt@handikapp.fi tfn 0500 418272.

Program

13.00	Anmälning. Förfriskningar i foajén
13.30 – 13.40	Seminarier öppnas. Ordförande, Mikael Sjövall, Finlands Svenska Handikappförbund
13.40 -14.50	Hur tillvarata funktionshindrades intressen i Raseborg? Riksdagsledamot Thomas Blomqvist. Kommentar av Siv Ekholm, f.d. ordförande i Ekenäs handikappråd.
14.50 – 15.45	Var för sig eller tillsammans? Det lokala föreningslivet efter KSSR. Planerare av organisationsarbete, Tor Essén, Invalidförbundet. Kommentar av Jan-Erik Gabrielsson, ordförande för Karis Invalider
15.45 – 16.05	Diskussion
16.05 – 16.35	Kaffe
16.35 – 16.50	Lätt underhållning med Gustav Antell
16.50 -17.30	Personlig assistans. Benedicte von Went, Finlands Svenska Autism- och Aspergerförening. Kommentar av generalsekreterare Ulf Gustafsson, Finlands Svenska Handikappförbund
17.30 – 18.00	Diskussion och avslutning
18.30	Supé

Fakta

Den nya handikappservicelagen och därmed rätten till personlig assistans för personer med gravt handikapp träder i kraft i september. Vi ligger 15 år efter Sverige.

Trots att lagen är igenomklubbad så finns det en hel som är flummigt kring hur det i praktiken ska skötas. Klart är i alla fall att kommunerna blir skyldiga att ordna assistans jämfört med att det hittills mest hängt på om kommunen haft råd.

– Jag vet inte ännu hur min situation kommer att ändra då lagen träder i kraft, säger generalsekreterare Ulf Gustafsson på Finlands Svenska Handikappförbund.

I dag har han assistans cirka 88 timmar i veckan och det är ett alternativ till serviceboende eftersom han bor i egen lägenhet. Den nya lagen är inte diagnosbaserad utan det är behovet som avgör vem och hur mycket assistans man får. Hjälp beviljas för nödvändiga dagliga rutiner, för arbete, studier och hobbyverksamhet.

Alternativen att ordna assistans är bland annat att man själv är arbetsgivare, köper tjänster med servicesedlar eller via kommunen eller privata företag. I Finland finns ännu inget liknande som det svenska privata kooperativet JAG.

I Sverige har alla stora instanser för utvecklingsstörda förbudits. Undersökningar visar att personlig assistans uppmärksammar personer med intellektuella funktionshinder att flytta till egen bostad och inte bli kvar hos föräldrarna. Assistansen har bidragit till att sjukvårdsinsatserna minskat, kontinuiteten med träning och rehabilitering avsevärt förbättrats, hälsan allmänt blivit bättre och livslängden förlängts.

för att tillsammans kämpa för sina rättigheter. En av initiativtagarna var Magnus Andén som med hjälp av sin legala företrädare, Gerd Andén, idag är ordförande i Föreningen JAG. Magnus upplevde, liksom många andra med stora funktionshinder och nedsatt intellektuell förmåga, att den traditionella handikapprörelsen inte kunde tillgodose våra behov. Magnus Andén och Gerd Andén var några av de drivande krafterna bakom genomförandet av LSS som ger personer med stora funktionshinder rätt till personlig assistans.

Noterat

Mer omfattande användning av servicesedlar i social- och hälsovårdstjänster

Det föreslås att användningen av systemet med servicesedlar utvidgas i social- och hälsovårdstjänster. Kommunerna bestämmer om införandet av systemet, urvalet samt förteckning över de godkända privata serviceproducenterna vars tjänster får betalas med en servicesedel. Regeringen föreslog torsdagen den 5 mars en lag om servicesedlar inom social- och hälsovården. Republikens president överlämnade propositionen till riksdagen fredagen den 13 mars. Reformen ändrar inte kommunernas skyldighet att ordna social- och hälsovård för sina invånare. Servicesedlar är ett sätt att ordna tjänster inom offentlig social- och hälsovård med hjälp av privata serviceproducenter. Andra sätt att ordna kommunal service är kommunernas och samkommunernas egen produktion och köpta tjänster från offentliga eller privata serviceproducenter. Målet med servicesedeln är att öka valmöjligheterna för klienter, förbättra tillgången till tjänster, göra serviceproduktionen mångsidigare samt främja samarbetet mellan kommunerna, det kommunala näringslivet och de privata serviceproducenterna. Bestämmelserna om värdet på de servicesedlar som beviljas för tjänster som ges i hemmet ska fortsättningsvis ingå i socialvårdslagen och folkhälsolagen. Lagarna avses träda i kraft den 1 juni 2009.

Text&bild: Daniela Andersson

Jesper Odelberg besökte Lilla Teatern i Helsingfors i mars. Det var hans första Finlandsbesök.

Jesper Odelberg jobbar mot fördomar som ståuppkomiker

Den kända svenska ståuppkomikern Jesper Odelberg uppträdde för första gången i Finland i mars. Den blandade publiken på Lilla Teatern i Helsingfors var minst sagt lite spänd för vad som komma skulle. Jesper är känd för sin vassa tunga, sina elakheter och dråpliga historier från sitt liv med funktionshinder.

Själv har han en cp-skada, lindriga spastiska rörelser och är rullstolsburen. En kombination som gör att han har ett outtömligt förråd av osannolika berättelser från samhället.

– I stort sett är allting jag berättar sant men jag har ju min konstnärliga frihet

att brodera, säger Jesper Odelberg efter föreställningen.

Han är trött och sludrar en aning efter att ha gett flera extranummer men är mycket nöjd över publiken. Han vill definitivt komma tillbaka. Men han var förvånansvärt snäll jämfört med de shower han dragit i Sverige, där han är etablerad som en seriös kulturpersonlighet.

– Jag är ju första gången i Helsingfors och vill inte skrämja bort publiken direkt. Folk måste vänja sig, det är ändå ganska ovanligt fortfarande med en komiker med funktionshinder. Det var en utmaning att komma hit och börja om så att säga. Det är alltid nyttigt att göra det.

Sex och nazister

Jesper vänder den ena galna incidenten efter den andra

till en rolig historia och publiken vrålar av skratt. Som den gången då han i direktsändning på tv inte fick kontroll på sin spastiska arm så det såg ut som om han gjorde entré med hitlerhälsning och efter det fick inbjudan till hedersmedlemskap i en svensk nazistgrupp. Så handikappad är jag inte, kontrar Jesper.

– I början var publiken lite osäker på om man får skratta eller inte. Så var det också i Sverige och Norge i början. Jag spelar på fördomar därför är det också svårt att uppträda för en publik där alla själva har ett funktionshinder.

Jesper skämtar friskt om sitt sexliv, andra funktionshinder och Jehovas vittnen. Och han skäller helt sonika ut de handikappades färdtjänst och Samhall, företaget som bland annat ger jobb åt funktionshindrade. Med hans erfaren-

heter i bagaget så är det helt politiskt korrekt att skratta även åt det.

– Men jag har väldigt allvarlig humor också, säger Jesper och berättar om hur han personligen träffat Peter Singer, mannen som vill rensa världen från cp-skadade barn. – En ond man, konstaterar Jesper.

Rikskändis

Stå-up karriären har gjort honom till rikskändis både i Sverige och Norge på gott och ont. – Jag har aldrig gillat särbehandling, inte heller positiv sådan. Och jag blir fortfarande generad om någon stannar mig på stan och vill ha autograf.

Han har i sin karriär gått efter devisen att inte ha som drivkraft att bli känd. Bli man det är det en bonus.

Fakta

Jesper Odelberg, född 1970, är en svensk ståuppkomiker. Genombrottet kom i tv-programmet Släng dig i brunnen 1997. Han är känd för att vara mycket självutlämnande, och skämtar gärna om funktionshinder, eftersom han själv har en CP-skada. Sitt första ståup- framträdande gjorde han år 1992 och började arbeta professionellt som komiker 1995.

Sin vassa tunga till trots visar han stor värme och kärlek för de svaga och utsatta. Jespers musikermorbror lär vara orsaken till yrkesvalet. Han sladdade in med sin stora turnébuss utanför barndomshemmet i Ljungskile och svepte med sig den då 5-årige Jesper in i scenens, musikens och turnélivets magiska värld. Trots sitt handikapp ville Jesper bli artist.

Han studerade på Ljungskiles Folkhögskolas Musikinriktade allmänlinje. Blev erbjuden arbete i Samhalls regi som han tackade nej till. Ordnade istället själv jobb i grammofonarkivet på en radiostation.

Tack vare vännen och skolkamraten Carl-Einar Häckner kom han till scenvärlden igen då Carl-Einar behövde en rullstolsbundens synvinkel på en rolltolkning (Handbok för Handlösa) år 1993.

Jesper har medverkat i otaliga produktioner: Musik i Väst, Den onde den gode den fule, 1998, Är du CP eller?, 1999 på Backa Teater. Show med Lasse Lindherot. Medverkat i filmen "Livet är en schlager".

Jesper är också musiker. Han är bland annat ena halvan i en duo med Thomas Darelid.

2002-2003 arbetade Jesper som politiskt sakkunnig under dåvarande socialminister Lars Engqvist i Göran Perssons regering.

– Det är en kollega, en gammal räv som tipsade mig om det.

Jesper är medlem i De handikappades riksförbund men är inte aktiv inom förbundet.

– Handikappförbunden är ofta hierarkier med en könsmakordning inte av denna värld. Den blir ännu mer påtaglig just i och med sexualitet. Exempelvis så talas det aldrig om funktionshindrade kvinnors sexualitet, det är bara männen som är i fokus.

Han är för jämlikhet på alla plan och talar roande om funktionshindrade och normalhindrade. Enligt honom är den enda förtryckta majoriteten i världen kvinnor.

– Själv råkar jag ut för omedvetet förtryck då jag inte kan åka tåg eller spårvagn på grund av rullstolen. Handikappad blir jag först då jag står utanför en affär, krog eller teater och inte kommer in.

Text: Daniela Andersson
Bild: Susan Enberg

UNDERBARN av MARY ELLEN MARK

Som tredje museum i världen visar Ålands museum superkända fotografen Mary Ellen Marks fotografier på isländska barn med funktionshinder från den 13 mars till 12 april. Underbarn, Extraordinary Child, är en utställning för alla.

Underbarn, "Extraordinary Child", är en utställning av den internationellt välkända fotografen Mary Ellen Mark. Fotografierna skildrar vardagslivet för ett antal handikappade barn på två specialskolor i

Reykjavik på Island. Mary Ellen Mark följde barnen under sju veckor vid deras olika lektioner, från musik till simning. När utställningen, som är en vandringsutställning från Islands nationalmuseum, premiärvisades hösten 2007 fick den ett starkt genslag och blev en publiksuccé.

I utställningen kan man se dokumentärfilmen "Alexander" av den Oscarsnominerade regissören Martin Bell. I filmen porträtteras den gravt handikappade pojken Alexander och hans relation till familjen, vänner, lärare, skolkamrater och hunden Rocky.

Den ena fantastiska bilden avlöser den andra.

Text: Christina Lång

Bild: Helenas Ewalds privata fotoalbum

Våld

i nära relationer

Det förekommer flera slag av våld. Mest synligt är det fysiska, exempelvis långvarig misshandel. Psykiskt våld, där någon med ord och beteende föring, förnedrar och föraktar en annan person så att självkänslan bryts ner hos motparten, är svårare att upptäcka. I nära relationer kan också finnas ekonomiskt våld, där den ena parten antingen tar hand om alla pengar eller kontrollerar den andras pengar helt genom att kräva noggrann redovisning över alla utgifter.

En medveten handling med avsikten att skada den andra är våld också om det är en engångsföreteelse. Det som karaktäriserar våld i nära

relationer är att våldet oftast upprepar sig. Handlingen förvärras ofta med tiden och slutar inte av sig själv utan det behövs hjälp utifrån. Gräl behöver inte leda till våld. Det är viktigt att se skillnaden mellan gräl och våld. Gräl kan till och med vara hälsosamma om båda parterna får uttala och försvara sig. Våld däremot handlar om obalans i maktförhållandet. Den som utövar våld tar åt sig makten och kontrollen och den som blir utsatt för våld är i underläge och kan inte försvara sig. Våld kan bero på inlärd modeller och mönster, men det finns ingen entydig förklaring till våld. Det förekommer i alla samhällsgrupper och i alla åldrar. Våld är ett globalt problem som sker oberoende av ras och religion. Våld är inte enbart ett problem på individnivå utan det är viktigt att se det i ett större sammanhang. Våra samhällsliga strukturer och vår kultur uppehåller och berättigar våldet.

Egna erfarenheter har Helena Ewalds från sin sju år långa arbetstid på familjerådgivningen i Borgå. Där uppmärksammade hon besökare som hade kommit i hemlighet, verkade rädda och uppskrämda när de berättade om sin situation. Någon ville tala om sin svartsjuka och medgav att han slagit sin partner. Kännetecknande för de här personerna var att de inte kom igen.

- I fall av den här typen krävs mera kunskap för att kunna hantera problematiken på ett hjälpsamt sätt. Samtidigt måste man tänka på säkerheten, säger hon.

Ewalds stöder framför allt kommunerna. Kunskap ges åt professionella för att de ska känna igen signalerna och ha adekvat beredskap att hjälpa. I kommunerna byggs nätverk upp. Tillgängligheten till vård och stöd är viktigt. I det förebyggande arbetet är samarbete mellan myndigheter och organisationer på lokala planet av stor betydelse. Ministeriet har visavi hanteringen av våld i nära relationer framfört sex rekommendationer till kommunerna: strategisk ledning och planering, personalens professionella beredskap, ändamålsenlig service, aktiv medborgarverksamhet, dokumentation och statistik samt information och påverkan. Målet är att åtgärderna ska minska våldet i hela landet.

Nu byggs även ett kunskapscenter upp där forsk-

ning och dokumentation ska få en framträdande roll. Minister Paula Risikko är politiskt ansvarig medan Stefan Wallin har jämlikhetsfrågorna på sitt bord. Idag jobbar Ewalds ensam ansvarig för dessa frågor inom THL, men det finns planer på att utöka personalresurserna. Som jämförelse kan nämnas att på centret i Uppsala arbetar 40 personer och Norge har 35 fastanställda och de två länderna har kunnat bygga upp bättre strukturer. Resurserna hos oss är följaktligen små.

Handikappade kvinnor är utsatta

Våld mot handikappade kvinnor är vanligare än många tror. Det handlar om ett problemområde som ingen vågar tala om. FD Vappu Viemerö har gjort en undersökning inom ett Socratesprojekt med parter från Sverige och Rumänien.

Statistik fanns inte att tillgå i de aktuella länderna. Undersökningar har gjorts ibland annat Kanada och visar att handikappade kvinnor betydligt oftare än icke-handikappade faller offer för våld. Viemerös forskargrupp kartlade situationen i Finland via annonser i olika handikapporganisationers tidningar och medlemsbrev och bad handikappade kvinnor som blivit utsatta för våld att ta kontakt. Undersökningen begränsades att omfatta personer med fysiska och funktionella handikapp. Bland dem som svarade utvaldes tjugo personer som intervjuades. Vanligast visade sig fysiskt och psykiskt våld vara, men också våld av sexuell och ekonomisk art kunde identifieras.

Enligt undersökningen utförs våldet i 90 % av fallen av maken. En kvinna som är förlamad från halsen nedåt lämnades liggande i tre dagar utan mat och omsorg. En rörelsehämmad kvinna som är "för långsam" blev slagen med en stekpanna.

Arbetsgruppen NÄN GRÄNS, ett nätverk bestående av drygt tjugo organisationer och intressegrupper med Amnesty i spetsen instämmer i presidentens krav. Lämpligt inför kvinnodagen överlämnade gruppen den 4 mars en resolution till statsminister Vanhanen med yrkanden på att regeringen måste tilldela arbetet med att avvärja våld mot kvinnor tillräckligt mycket pengar, arbetskraft och sakkun-

skap; säkerställa kontinuitet i arbetet samt lägga tyngdpunkten på förebyggande av våld.

Samma dag träffar SoSAktuellt Helena Ewalds, utvecklingschef på Institutet för hälsa och välfärd, som är på väg till ett möte i St Michel inom uppdraget att koordinera det förebyggande arbetet mot våld i nära relationer och familjer.

"Brotten mot liv består till stor del av våld mellan män, men tiotals kvinnor mister livet varje år som offer för relationsvåld. Våldtäkter och annan form av våld är ännu vanligare. Vi kan inte och vi får inte blunda för detta. Det måste bli en ändring.." konstaterade president Tarja Halonen i sitt nyårstal.

Helena Ewalds är utvecklingschef på Institutet för hälsa och välfärd.

Fakta

Helena Ewalds blev inbjuden som medlem i den nationella arbetsgruppen med uppgift att förebygga våld, där också prostitution ingick. Det var ett femårigt projekt, det första i sitt slag, som koordinerades av Stakes. Som medlem där fick hon massor av ny kunskap och en helt ny värld öppnade sig. Hennes intresse för frågor kring våld växte och av andra länder och kulturer har hon lärt sig mycket. I maj 2005 utsåg Social- och hälsovårdsministeriet Ewalds till ansvarig person för handlingsprogrammet för förebyggande av våld i nära relationer och inom familjen. Programmet gällde hela Finland och Länsstyrelserna involverades med en egen koordinat i var och en på regional nivå. Syfte är att förbättra kommunernas beredskap, speciellt inom bas-servicen, skapa fungerande strukturer på regional nivå och göra arbetet mera känt inom det egna ministeriet och utveckla samarbetet med andra ministerier. År 2008 byttes titeln överinspektör till utvecklingschef och arbetsplatsen flyttade till Institutet för hälsa och välfärd, THL (tidigare Stakes).

- Det kan vara svårt för en man att gå in i en skötarroll i de fall där kvinnan blivit den som behöver hjälp, konstaterar Viemerö.

Risikfaktorer

Något entydigt svar finns inte varför handikappade kvinnor blir utsatta för våld. I undersökningen kunde vissa bakgrundsfaktorer skönjas. Partnern kan vara allmänt våldsam, handikappade kvinnor kan i högre grad än icke-handikappade lida av låg självkänsla, ett faktum som gör dem mera utsatta, många vågar inte söka hjälp av räddslor för att situationen kan bli värre. Viemerö såg

också kommunikationsproblem, svårighet att identifiera hotande situationer, längtan att bli omtyckt, uppfostran till "snällhet". Det handlar om ett problemområde som nu lyfts fram också internationellt. Helena Ewalds bekräftar att det ännu saknas statistik på området. Hon skulle gärna se ett närmare samarbete med handikapporganisationerna för att synliggöra ett allvarligt problem.

Nätverk viktiga

Penningautomatföreningen RAY finansierar ett treårigt projekt med syfte att främja kvinnors

jämställdhet och rättigheter samt motverka våld mot kvinnor. Föreningen Nationella Kvinnolinjen koordinerar projektet i samarbete med ett tjugotal andra organisationer.

Ärligen blir ca 100 000 finländska kvinnor utsatta för någon form av våld i sin när- eller familjerelation. 90 % av offren är kvinnor. Till polisens kännedom kommer bara en bråkdel. Kvinnor har i allmänhet lättare att tala om sin utsatthet. Det könsrelaterade våldet är kopplat till ojämlika maktförhållanden. Åtgärder kan vara stödstrukturer för offren, information om lokal

hjälp, specialistteam och upplysningskampanjer.

Kvinnor som blivit utsatta för våld är inte helt ensamma. De som inte har egna nätverk får stöd av Nationella Kvinnolinjen, som inledde sitt arbete våren 2002 med en landsomfattande telefonjour. Kvinnor som är utsatta för våld, hot eller räddslor kan ringa anonymt och samtalen är konfidentiella. Den är även öppen för deras närstående.

De som svarar är kvinnor som vill stöd andra i en svår livssituation. De utbildas kontinuerligt och får handledning för sitt fri-

villiga arbete. Kvinnolinjen ger stöd också åt handikappade och invandrare som är offer för våld. Telefonjouren betjänar på finska, svenska och engelska. Kontakt kan tas avgiftsfritt per tel 0800 02400. Den svenska jouren är öppen onsdagar kl 16-20. Frågor per e-post kan sändas till toimisto@nais-tenlinja.com. Svar utlovas inom tio dagar.

Det behövs insatser på många olika plan och en revidering av lagstiftningen på området för att alla skall kunna leva sitt liv utan våld.

Text&bild: Tom Sörhannus

Ge beröm och uppmuntran och ställ krav

Ge beröm och uppmuntran i stället för negativa omdömen, men ställ samtidigt krav. Krav utvecklar individen. Det säger Eeva-Liisa Salmi vid en föreläsning för speciallärare i Korsholm om koncentrations-svårigheter hos barn. Föreläsningen går ut på att ge verktyg åt lärarna i deras dagliga arbete.

Kraven kan bestå i enkla och klara regler, ju färre desto bättre. Man stör inte andra. Man söndrar inte saker. Rätt elev ska vara på rätt plats i rätt tid. Det är några regler man kan ha som hjälper barn med koncentrationssvårigheter.

– De här barnen har ofta svårt att komma i tid, och att hitta till rätt klassrum om man måste byta rum, säger Eeva-Liisa Salmi.

Det är viktigt att man i klassen kommer överens om vilka regler som gäller och vad som händer om man bryter mot dem.

– Man bör ha en diskussion i klassen om vad det är som stör och vilka konsekvenserna blir om man bryter mot reglerna. En lärare har också rätt till arbetsro och bör göra klart vad som gäller i klassrummet, och även vilka regler som gäller i skolan i stort.

Rutiner och strukturer är viktigt för de här barnen. – Rutiner ger individen trygghet.

När man avviker från rutinerna bör man förklara varför man gör det. Det är också viktigt att interagera med eleven. Man kan se till att eleven lyssnar, använda korta enkla meningar och entydiga instruktioner samt gärna be eleven återge det man sagt med egna ord. Undervisningen och klassrummet bör vara strukturerade. En elev med koncentrationssvårigheter har ofta svårt att hoppa från en arbetsuppgift till en annan. För mycket material på väggarna kan också inverka störande på koncentrationsförmågan. Variation är både bra och dåligt.

– Vissa elever behöver variation, andra kan inte svänga om. Man ska inte variera undervisningen allt för mycket under en lektion.

Undervisningen kan också kombineras med bilder, vilka många kan associera till.

Diagnoser ett hjälpmedel

Salmi som är PD i utvecklingspsykologi och pedagogie magister jobbar som föreläsare och psykoterapeut. Hon listar flera olika bokstavskombinationer, diagnoser, och deras betydelse, ADD, ADHD, ODD, CD, DBD, DAMP, MBD. Det gemensamma är att de alla har någon form av inverkan på barnens inlärningsförmåga. – De här bokstavskombinationerna finns för att vi ska veta hur vi ska hjälpa barnen, säger Salmi.

Samtidigt är varje fall unikt. En egenskap som barn med koncentrationssvårigheter ofta uppvisar är hyperaktivitet. Det finns två former av hyperaktivitet, grovmotorisk, som innebär att barnet har svårt att sitta stilla, och

finmotorisk, som innebär att barnet hela tiden måste ha något att syssla med.

– En del barn gungar på stolen, andra sitter och knäpper med pennan för att koncentrera sig. Det här kan vara störande. Frågan är då om det finns alternativ att erbjuda. Man får inte förbjuda något, utan att erbjuda alternativ.

Att använda mp3 spelare är något man kan tillåta då barnen arbetar själva. – Det är då en rättighet de erbjuds, och en rättighet kan tas bort om det inte fungerar.

En annan sak man provat är en luftkudde att sitta på, där det krävs att man söker balansen för att hållas stilla. Belöning är en metod man kan använda sig av för att få barnen att jobba lugnt i klassen. – Det behöver inte vara att man jobbar bra en hel lektion. Fyrtiofem minuter är ganska länge. Man kan börja med kortare perioder.

Specialläraren har andra möjligheter än klassläraren

Speciallärarna är i en lite annan situation än klasslärarna i och med att de jobbar med mindre grupper. Under föreläsningen poängterar både Salmi och en del av lärarna att det inte betyder att kraven på barnen är mindre hos speciallärarna, snarare tvärtom. Hos specialläraren är barnet tvunget att jobba med sina uppgifter, medan det kan vara lättare att gömma sig i en stor klass.

– En klasslärare har inte samma möjlighet att arbeta individuellt med en elev, och har inte samma möjlighet att vara närvarande för den enskilda eleven som en speciallärare har.

Just närvaron av vuxna är viktigt för barn med koncen-

SignWebb är Finlands första webbportal

SignWebb-projektet startar upp nu med stöd av RAY. Projektet skapar en verksamhet som konkret hjälper teckenspråkiga, genom produktion och stöd på webben på teckenspråk. Visionen är att medverka till att döva kan bli fullt delaktiga i samhället genom att få information på och kommunicera på teckenspråk. Teckenspråket är visuellt och passar därför mycket bra att använda i internet och webb-tv.

SignWebb-projektet bygger upp Finlands första teckenspråkiga webbportal, och vid sidan av produceras översättning till teckenspråk för kunder från både offentlig och privat sektor. Kartläggning och tester genomförs under de första två åren. Målet är att all offentlig information skall finnas tillgänglig på teckenspråk, och därmed minskas dövas diskriminering i samhället.

Föreningen Finlandssvenska teckenspråkiga r.f., är glad att få möjlighet till denna informations-webbverksamhet, som man vet att döva och andra teckenspråksanvändare så väl behöver. I ledningsgruppen ingår också representanter från bland annat FDUV och Arcada.

Finlandssvenska döva finns i nästan hela Svenskfinland. Men kommunerna vet för litet om dem och deras behov och har inte möjlighet att erbjuda den teckenspråkiga service som döva behöver. Med nya IT-lösningar blir den offentliga servicen mer tillgänglig, även för de som annars inte aktivt tar del av samhällets utbud. Orden tillgänglighet och delaktighet har hittills varit svåra att uppfylla från offentliga myndigheter för teckenspråkiga medborgare.

Att göra webbsidor tillgängliga för alla handlar inte enbart om att se till att de uppfyller olika tekniska krav och kriterier. Det är lätt att fastna i föreställningen att bara man ser till att följa t.ex. WAIs riktlinjer vid utformandet av webbsidor kommer de att vara tillgängliga för alla. Man kanske kompletterar med olika språkversioner och upplästa sidor, men glömmer ofta dövas modersmål.

För att göra information på webben tillgänglig på teckenspråk krävs att man lägger ut videofiler där en teckenspråkig aktör tecknar informationen. Förbättrade komprimeringsmetoder och bredbandsutbyggnaden har gjort det möjligt att leverera teckenspråk även över internet.

Projektet kommer att regelbundet ge ut information via sin hemsida: www.signwebb.fi

Lena Wenman
Projektkoordinator

trationssvårigheter, menar Salmi.

– Barnen klarar sig bra bara det finns en vuxen i närheten. De behöver uppmärksamhet, alla vill ha uppmärksamhet. Det är viktigt att läraren verkligen ser barnen. För en del barn kan läraren vara den första vuxna det ser den dagen, ifall föräldrarna redan åkt till jobbet då barnet stiger upp.

Barnen söker sätt att få uppmärksamhet.

– Nästan alla barn gör hyss för att få uppmärksamhet. För barnet spelar det ingen roll om uppmärksamheten är positiv eller negativ om de är ute efter uppmärksamhet.

Ger man positiv feedback får man barnet att upprepa det beteende man önskar. Även om barn med koncentrationssvårigheter jobbar bättre i mindre grupper och behöver specialundervisning bör de inte avskiljas från den större gruppen.

– Hur många är det i tonären som vill vara annorlunda? Det man vill är att vara som alla andra. Därför behöver man få vara med de andra i gruppen.

Samarbete är något hon betonar, både mellan speciallärare och klasslärare, och med andra, som skolkuratorn, skolpsykologen med flera.

– Samarbetet med föräldrarna är också oerhört viktigt.

De flesta barn med någon form av diagnos är pojkar.

– Flickorna är underdiagnostiserade. Pojkar reagerar mera utåt, medan flickorna kämpar mera inåt. Därför får de sina diagnoser senare, ofta först i högstadiet.

Fångar upp elever som faller emellan

En av dem som deltog i föreläsningen var Ben Snellman från Jakobstad. Han var den enda manliga deltagaren bland de cirka tjugo deltagarna, men så ensam man bland speciallärarna är han ändå inte. Snellman är resurslärare vid Oxhamns skola i Jakobstad. Hans arbete är ett treårigt projekt som är inne på sitt första år. I praktiken är

han speciallärare, men med ett lite bredare arbetsfält.

– Det är meningen att försöka fånga upp de elever som faller igenom i skolan. Det finns ett stort behov, de är många som slinker emellan, säger Snellman.

Hans uppfattning är att antalet barn med koncentrationssvårigheter ökar. Det beror dels på det snabba samhällstempot, men också på att man är snabbare på att ge diagnos. Vad hoppas han då få ut av dagen?

– Jag hoppas få praktiska verktyg som jag kan använda i min undervisning.

Har du några egna tips att ge till andra?

– Det skulle vara att ge eleven ett positivt bemötande, men samtidigt måste man visa vad det är som gäller. Det ena utesluter inte det andra. Det gäller också att försöka hitta elevens egen undervisningsstil.

Koncentrations-svårigheter hos barn som tema

Dagen för speciallärarna var indelad i två delar. På förmiddagen hölls Salmis föreläsning och på eftermiddagen en genomgång av enskilda fall för att lära av varandra. Arrangemanget ordnades som ett samarbete mellan Lärum, som är FDUV:s pedagogiska utvecklingsenhet i Vasa, och Speres, Finlandssvenskt specialpedagogiskt resurscentrum.

Ulla-Stina Åman är pedagogisk utvecklare och delar sin arbetstid mellan Lärum och Speres, hon berättar bakgrunden till den här dagen.

– Vi har koncentrationssvårigheter hos barn som tema nu. Det finns hur mycket som helst att ta upp inom det här området. Vi jobbar över hela Svenskfinland och har haft föreläsningar också i Helsingfors, säger Åman.

Man vänder sig både till lärare och föräldrar.

– Det är viktigt att få båda aspekterna. Vi vill gärna också ha praktiska råd från fältet.

Text&bild: Tom Sörhannus

Hon vill se satsning på integrativ medicin och hälsa

Integrativ medicin är en kombination av skolmedicin och alternativ medicin. Den är något den svenska läkaren och författaren Christina Doctare vill se mera av. Hon kom första gången i kontakt med alternativ medicin då hon jobbade på Socialstyrelsen. En resa till Indien gjorde henne bekant med ayurveda, en behandlingsform som botade både hennes astma och tinnitus.

– Vi är bra på att behandla människor akut medicinskt, men när en människa drabbas av sjukdom drabbas också själen.

Vi borde se mera på hela människan inom det medicinska. Kropp, sinne och själ hör ihop. Det säger Doctare som höll en föreläsning om hjärnstress och att finna vägen till hälsa vid MI i Närpes. Vad beror det på att man inte ser hela människan?

– Det beror på att vi har en hierarkisk utbildning. Läkaren placeras där uppe och tittar ner på patienten. Men patienterna i dag vet mycket, de har skaffat information bland annat på internet. Patienten har hunnit längre och medicinen har inte hunnit med, säger Doctare.

Vi lever i en tid av stress. Kroppen signalerar att den inte mår bra, men vi reagerar sällan innan något händer. Hjärnan älskar förutsägbarhet. Den vill ha det som den är van vid. Då hela samhället gungar blir människor stressade.

– Hjärnan går då på högvarv och vi går in i väggen och blir utbrända.

Själv drabbades hon av astma och tinnitus på grund av att hon jobbade hårt och inte lyssnade till kroppen.

Samma blick i Stockholm som i Sarajevo

Doctare blev i tiderna Sveriges första kvinnliga

bataljonsläkare och jobbade på Balkan under kriget där. Hon har också suttit i krigsribunalen och varit Sveriges representant i Europarådets kommitté mot tortyr. Tillbaka i Stockholm insåg hon att allt inte stod rätt till i Sverige. I tunnelbanan blev hon nästan omkullsprungen av människor.

– Jag är ju inte speciellt liten och jag undrade om folk inte såg mig. Sedan såg jag blicken i deras ögon, det var samma blick som hos människorna i Sarajevo. Vad är det som händer då människorna i Sverige har samma blick som människor i ett krig undrade jag.

Det ledde fram till frågan hur man kan skapa hälsa och ett projekt på Karolinska sjukhuset, där man kombinerade kognitiv beteendeterapi med massage. Patienterna fick först massage och kom sedan till Doctare för att prata.

– Jag märkte att jag fick mycket snabbare svar. Efter att ha fått massage gick patienterna direkt på det som var viktigt.

Massagen gör att man kommer ner i varv och blir avspänd. Ämnet oxytocin frigörs i kroppen. Samma ämne frigörs även vid graviditet och framförallt vid förlösnings och amning.

– Det gör att vår förmåga till urskiljning ökar. Vi blir klara i huvudet och kan fokusera på det lilla barnet.

Ayurveda i Indien

Sina egna hälsoproblem fick Doctare alltså åtgärdade i Indien. I samband med sin 60-årsdag gjorde hon en insamling för birgittinersystrar i Indien och deras ledare moder Tekla ansåg att Doctare

själv borde överlämna gåvan. I november 2003 besökte hon Indien första gången, och kom då i kontakt med ayurveda som hon inte hört talas om förr. Ett besök på ett ayurvedasjukhus blev en upplevelse. Där fanns inget som hette privat, utan allt skedde öppet och i sovsalarna kunde hundra människor vara placerade.

– Alla var ändå nöjda, och strålade som solar. Det var en enorm skillnad mot Sverige.

Skulle man då kunna göra något åt hennes astma, undrade hon. Madam, det är bland de enklaste, fick hon till svar. Hon fick därefter en fyra veckors behandling. På vägen hem, då hon befann sig i Bombay, fick hon ett samtal från Karolinska sjukhuset där man sa att hennes projekt ska läggas ner i besparingssyfte, och det redan från nyår. Hon erbjöds ett halvt års lön som kompensation.

– Där befann jag mig i Bombay bland fattiga människor. Men de såg så förnöjsamma ut. Jag insåg att med det erbjudandet skulle jag kunna återvända till Indien.

Så hon åkte hem, gick in till Karolinska sjukhuset och tackade de förvänade ansvariga för möjligheten de gett henne och återvände redan mellan jul och nyår till Indien. Där genomgick hon mera ayurvedisk behandling, närmare bestämt något som kallades specialmassage, som bland annat gick ut på att en kvinnlig massör gick på hennes kropp där hon låg på golvet. Efter två behandlingar var kroppen så sjuk att hon inte klarade mera. I den vevan kom en nunnesköterska tillbaka från sin årliga andliga retreat och såg vad som hade hänt.

” Själv drabbades hon av astma och tinnitus på grund av att hon jobbade hårt och inte lyssnade till kroppen.

– Nej, nej. Ni västerlänningar tål ju inte vår specialmassage. Vi indier älskar den sa hon.

Med mjukare behandling var Doctare snart kvitt både astma och en besvärlig hosta. Kvar fanns bara tinnitusen. Har du blivit sexuellt utnyttjad frågade nunnesköterskan? Inte vad jag vet, svarade Doctare, men jag har levt med en livslång lögn. Den baserades på att hon först i vuxen ålder fick veta att den hon trott var hennes far inte var hennes biologiska far.

– Det är precis lika allvarligt att bli andligt utnyttjad sa nunnesköterskan. I samma ögonblick försvann min tinnitus, berättar Doctare.

Tack vare ayurvedan blev hon av med både sin astma, tinnitus och tio kilo av sig själv på samma gång. Ayurveda går ut på att skapa balans mellan kropp, sinne och själ.

– Det här förhållandet har man känt till i Indien i femtusen år. De har klart för sig att det handlar om livsstil.

I behandlingen ingår både massage, rätt diet och mediciner baserade på örter. Sin första kontakt med alternativ medicin fick Doctare dock redan tidigare då hon jobbade på Socialstyrelsen, där just det området ingick i hennes ansvar.

Uppmärksammade våldtäkter och övergrepp

Under sin tid på Balkan blev Doctare den första som gjorde omvärlden uppmärksam på de systematiska våldtäkterna som försiggick i kriget. Hon fick en dag besök av ett gäng kvinnor som berättade om våldtäkterna och andra grymheter.

– Jag trodde på dem, det hade ingen annan gjort sa

de. Jag åkte runt till sjukhus och kunde bekräfta att det var sant.

Efter att ett svenskt tv-team gjort ett uppmärksammat reportage om övergreppen fick hon delta i en studiodiskussion på tv i Stockholm, och insåg då mediets genomslagskraft.

– På fem minuter visste hela världen om det.

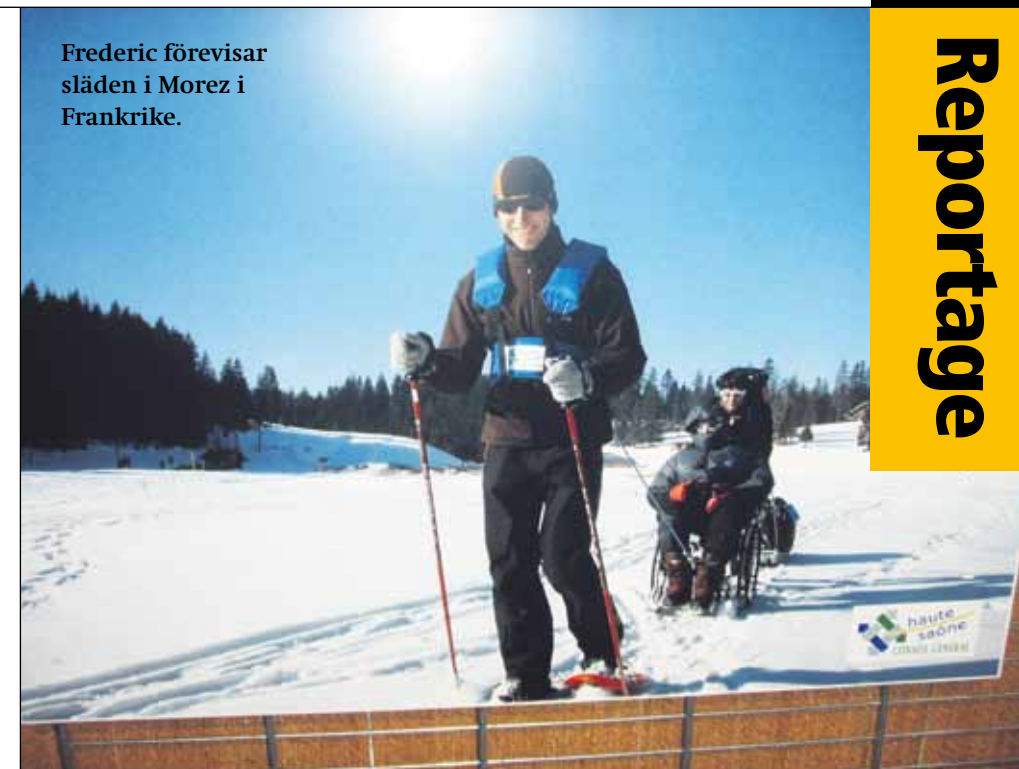
Det ledde dock till att hon blev väldigt exponerad och jobbade nästan dygnet runt, vilket gjorde att kroppen tog stryk.

Många strängar

Doctare är en kvinna med många strängar på sin lyra. För närvarande jobbar hon med att försöka driva igenom det hon kallar botavdrag. I Sverige finns något som heter rotavdrag och innebär att man har rätt att dra av 50 000 kronor i beskattningen för renovering av hus. Ett botavdrag skulle innebära rätt att dra av samma summa för att ta hand om sin kropp. Hon är också författare och hennes senaste bok, *Vägen till hälsa – Det bästa av väst och det största av öst* handlar om det medicinska mötet mellan öst och väst. Hon har även bidragit med ett kapitel i boken *Kulturen och hälsan*. Hennes nya bokprojekt har arbetsnamnet *Den nya medicinen*. Doctares närmaste projekt är dock inte direkt medicinskt. Hon är nämligen uppställd i EU-valet för Kristdemokraterna. Hälsa är ett av hennes teman i valet.

– Högsta möjliga hälsa är en mänsklig rättighet. Den finns inskriven i paragraf 25 i deklarationen om de mänskliga rättigheterna. Det betyder att de stater som undertecknat deklarationen iklätt sig ansvaret att skapa hälsa för alla.

Frederic förevisar släden i Morez i Frankrike.

Text: Daniela Andersson
Bild: Bjarne Andersson&Lugicap

Fransman uppfann släde för rullstol

Man väntar sig kanske att en person från snörika norr uppfinner en släde för rullstolar men nej. Den här gången var det fransmannen Frédéric Martin. 2006 fick han det franska ministeriets uppfinningspris för släden.

Snöfantasten Frédéric Martin skadades och förlamades i benen efter en dykningsolycka. Han led märkbart av att inte behindrat kunna ta sig fram och att det var så gott som omöjligt att komma fram med rullstol i snö. En tanke föddes och vips uppfanns rullstolssläden. På det här sättet kan man utnyttja sin egen bekväma rullstol också i snön så man inte behöver

skaffa en specialstol. Släden är hur enkel som helst att använda, det är bara att rulla på och spänna fast och så löper man fint över snön istället för att sjunka ner. Men man måste ju ha någon som skuffar och man inte tänker staka sig fram själv. Uppfinningen är således praktisk att man också kan bege sig ut i skidspåret med den. Och det är just det som Frederic gjort. Då har han en person som skidar före och hjälper att dra då det behövs och en som skidar efter och bromsar i backarna. Den som sitter i rullstolssläden stakar också själv. Frédéric har avverkat många långlopp på det här viset. Bland annat Raid Juraloppet på 76 kilometer. Släden väger 8,5 kilo och är av aluminium. För mer info www.lugicap.com

Släden in action.

Christina Doctare har gett ut flera böcker. Skapa andrum, som hon håller i handen, är en ljudbok bestående av fem cd-skivor med uppläsning varvad med musik.

Händelsekalendern 2009

Mars

26.3 Nalle Puh, Tiger eller lor? Vem av karaktärerna har du i din klass? Hur vi kan påverka barns vakenhet för bättre inlärnin kl. 14–18.

ÅA, Enheten för barnpedagogik, Jakobstad. Arr: Lärum/SPERES. Mera info: Ulla Stina Åman, (06) 319 56 57, ullastina.aman@larum.fi, www.fduv.fi

26.3 Cafeträff i Vasa kl. 18–20 på Vasa Huvudbibliotek, Proosa 2. Arr: Finlands Svenska Autism- och Aspergerförening. Mera info: Hannele Wilhelms-Holmsten, 0400 492 723, www.autism.fi

31.3. Medlemmarna i Finlands svenska socialförbund kallas till ordinarie vår-möte som hålls klockan 12.00 i Vasa Arbis, Kyrkoesplanaden 15 i Vasa. I samband med mötet hålls föreläsningen Sorgen klädd i ord och känsla – om sorg och sorgbearbetning med Mary Andrén-Pada. Förutom Mary kommer också Märta Marjamäki att medverka med att utgående från sin doktorsavhandling tala om anhörigas anpassning efter självmord. www.fssf.fi

April

1.4. SOS Aktuellt stormöte på Luckan i Helsingfors kl. 16.00–19.00. Simonsgatan 8.

1.4 Cafeträff i Mariehamn kl. 18.30–21.00 på Specialfritidshemmet Orion, Askuddsvägen 28, Mariehamn. Arr: Finlands Svenska Autism- och Aspergerförening. Mera info: Marika Alm, 050 356 65 00, alm.marika@yahoo.se, www.autism.fi

2.4 Nalle Puh, Tiger eller lor? Vem av karaktärerna har du i din klass? Hur vi kan påverka barns vakenhet för bättre inlärnin kl. 14–18. Cygnaeus skola, Åbo. Arr: Lärum/SPERES. Mera info: Ulla Stina Åman, (06) 319 56 57, ullastina.aman@larum.fi, www.fduv.fi

2.4. Aistipäivä klo. 11-14 palvelu ja tomintakeskus Iiris. Marjanimentie 74, Itäkeskus Helsinki. Paikalla näön, kuulon ja vanhustyön asiantuntijoita esittelemässä palvelujaan ja toimintaansa. Louis Brailles elämä ja työ - pistekirjoituksen keksijän syntymäst 200 vuotta. FM Eero Vartio luennoi aiheesta Braille-salissa klo 11.00 - 11.45. Optikko Tuula Kääriäisen luento Helpotusta häikäisyyn klo 12.30 - 13.00. Näkövammaisten keskusliitto.

2.4 Hur leda verksamhet för personer i behov av särskilt stöd kl. 10.00–15.30 på FDUV:s kansli. Mera info på www.fduv.fi, anmäl dig så snabbt som möjligt till Elina Sagne, tfn (09) 434 236 15, elina.sagne@fduv.fi

4.4. Personlig assistansseminarium kl. 10.00–16.15. **Plats:** Helsingfors, Pantterisalen i Tröskelns kansli, Broholmogatan 4. Pris: 10 e/person, i priset ingår lunch och kaffe. **Målgrupp:** Personer med funktionsnedsättning, deras närstående och tjänstemän inom handikapporganisationerna. Anmälan senast torsdag 26.3.2009 till ombud(a) handikappförbundet.fi eller tfn 050 443 05 76. Meddela eventuella specialdieter.

4.4 Koppla av och unna dig massage. Må bra dag för föräldrar till barn med funktionshinder på Folkhälsans seniorhus (gymnastiksalen), Helsingfors. Arr: FDUV. Mera info: Elina Sagne tfn (09) 4342 3615, elina.sagne@fduv.fi, www.fduv.fi

13-25.4. Rehabiliteringskurs för vuxna med fysiska funktionshinder. Kursen har som mål att förbättra förmågan att klara sig i det dagliga livet genom diskussioner, kunskap och råd samt olika former av fysisk träning. Din rehabilitering finansieras av FPA. Lilian Nieminen / fysioterapeut / kursens ansvarsperson. Arrangör: Greppa Livet/ Invalidförbundet.

15.4 Kompensatoriska datorprogram för barn och unga med läs- och skrivsvårigheter kl. 13–16 på Svenska skolan för synskadade, Helsingfors. Arr: Lärum/SPERES. Mera info: Ulla Stina Åman, (06) 319 56 57, ullastina.aman@larum.fi, www.fduv.fi

16.4 AKK – Mässa och föreläsningar kl. 14.00–18.30 på Zacharias Topelius skolan, Stenbäcksgatan 14, Helsingfors. Huvudarr: SPERES. Mera info: heidi.lindqvist@speres.fi, www.speres.fi

20-24.4. Anpassningskurs för personer med nedsatt hörsel, tinnitus eller ménieres sjukdom på Kaisankoti i Esbo. Uppföljning 24-25.9.2009. Kursen är avgiftsfri för deltagarna. Ordnas av Svenska hörsel förbundet och FPA. Fråga efter lediga platser! Tfn 09 663 392. E-post: nora.stromman@horsel.fi

21.4 Cafeträff i Vasa kl. 18–20 på Vasa Huvudbibliotek, Proosa 2. Arr: Finlands Svenska Autism- och Aspergerförening. Mera info: Hannele Wilhelms-Holmsten, 0400 492 723, www.autism.fi

23.4. Stödpersonsträff på Eriksgatan 8, IV vån, Helsingfors. Klockan 16.30-18. Meddela Sonja en dag före om du är på väg. Tel: 041-5012531 eller per e-post fsh.sonja.karnell@kolumbus.fi

29.4. Information om lagändringarna. kl. 17-20. Plats: Korsholms kulturhus, Skolvägen 1. Anmälan senast torsdagen den 23.4.2009 till Aira Eklöf, telefon 040 545 7144 eller aira.eklof(at)cp-liitto.fi eller carola.lithen(at)netikka.fi eller marjo.luomanen(at)lihastautiliitto.fi Meddela också eventuella specialdieter. Arr: Finlands CP-förbund, Handikappföreningen i Österbotten och Muskelhandikappförbundet.

Maj

SOS Aktuellt nr 3 utkommer vecka 22. Deadline för material den 19 maj.

5-6.5 Seminarium om arbete. Seminariet är avsett för alla som är intresserade av samsättning av människor med funktionsnedsättning. Arr: Optima, FDUV, Kärkulla, NVL och VATES. Anmälan senast 20.4 på www.optimaedu.fi. Mera info av Monika Salin, tfn 044 721 52 84, monika.salin@optimaedu.fi

6.5 Cafeträff i Mariehamn kl. 18.30–21.00 på Specialfritidshemmet Orion, Askuddsvägen 28, Mariehamn. Arr: Finlands Svenska Autism- och Aspergerförening. Mera info: Marika Alm, 050 356 65 00, alm.marika@yahoo.se, www.autism.fi

6.5 Cafeträff i Helsingfors kl. 18.00–20.00 på FDUV:s kansli, Vilhelmsbergsg. 11 C, Helsingfors. Arr: Finlands Svenska Autism- och Aspergerförening. Mera info: Anne Wetterhoff, 040 721 49 59, anne.wetterhoff@pp.inet.fi, www.autism.fi

6-8.5. Astangayoga som hjälpmedel för avslappning. Kom med på en kurs som kombinerar yoga och hörselinformation. Plats: Södra Finland. Pris: 50e. Arrangör: Svenska Hörsel förbundet.

9.5. Regionförsamling i Ekenäs kl. 13.00 på Hotell Sea Front i Ekenäs. Seminariet tar upp handikapprådets ställning och föreningslivet efter kommundagsmöten samt personlig assistans. Inledningsanförandet hålls av riksdagsledamot Thomas Blomqvist. Anmälningar: kontakt@handikapp.fi eller 0500-418272.

22.5. Hörselrådgivar-seminarium i Helsingfors. Arr: Svenska Hörsel förbundet.

24-29.5 Punktskrift till nytta och nöje, del 1. Kursen ordnas av Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf, mera information av Tessa Bamberg 09-6962 3024, www.fss.fi

28.5. Stödpersonsträffar på Eriksgatan 8, IV vån, Helsingfors. Klockan 16.30-18. Meddela Sonja en dag före om du är på väg. Tel: 041-5012531 eller per e-post fsh.sonja.karnell@kolumbus.fi

Juni

1-5.6 Dagsläger för barn 7-12 år med Aspergers syndrom kl. 9–16 på Finns folkhögskola. Arr: Finlands Svenska Autism- och Aspergerförening. Anmälan och mera info: Elina Sagne, tfn 09 434 236 15, elina.sagne@fduv.fi, www.autism.fi

7-12.6 En vecka med semesterstöd för NH:s svenskspråkiga medlemmar och deras anhöriga på Badhotell Kivitippu i Lappajärvi. Arr: Neurologiska Handikapporganisationer (NH). Mera info: Taina Hissa, tfn 040 543 72 86, taina.hissa@stroke.fi

8-12.6 Familjekurs, barn med Downs syndrom 0-8 år på Päiväkumpu badhotell, Karislojo. FPA-kurs som ordnas av FDUV. Ansökan senast 16.3. Mera info: Elina Sagne tfn (09) 4342 3615, elina.sagne@fduv.fi, www.fduv.fi

8-13.6 Kurs för unga synskadade i åldern 16-25 år. Kursen ordnas av Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf, mera information av Monica Andersson 09-6962 3018, www.fss.fi

12-14.6 FSS friidrotts-tävlingar och bocciaturnering i Jakobstad. Arr: Förbundet Finlands svenska synskadade rf och Norra Österbottens Svenska Synskadade rf i samarbete med den lokala idrottsföreningen Drott. Mera information av Tina Dunderfelt 09-6962 3010, www.fss.fi

13-17.6 Läger för barn och ungdomar med Asperger eller AD/HD, 9-15 år på Norrvalla folkhälsan i Vörå. Arr: Finlands Svenska Autism- och Aspergerförening. Mera info Tina Holms, tfn 06 319 56 52, fduv.vasa@fduv.fi, www.autism.fi

23-27.6 Sommarkus för synskadade på Kristliga Folkhögskolan i Nykarleby. Arr: Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf, domkapitlet och Kristliga Folkhögskolan i Nykarleby. Mera information av Marianne Asplund, tfn 06-788 9413.

24-27.6. De europeiska organisationerna för personer med utvecklingsstörning (bl.a. Me itse, Steg för steg och FDUV) arrangerar i Tammerfors konferensen **Europe in Action 2009 – Full delaktighet.** Via FDUV:s hemsida www.fduv.fi/aktuellt kommer du in på programmet.

Juli

27-31.7 Familjekurs, barn med utvecklingsstörning/funktionshinder 2-7 år på Norrvalla-Folkhälsan, Vörå. FPA-kurs som ordnas av FDUV. Ansökan senast 30.4. Mera info: Elina Sagne tfn (09) 4342 3615, elina.sagne@fduv.fi, www.fduv.fi

27-31.7 Läger för ungdomar med Aspergers syndrom eller ADHD, 15-25 år på Borgå Folkakademi. Arr: Finlands Svenska Autism- och Aspergerförening. Mera info av Elina Sagne, tfn (09) 434 236 15, elina.sagne@fduv.fi, www.autism.fi

Vill du lägga in material på händelsekalendern? Kontakta Daniela Andersson, daniela.andersson@kolumbus.fi, GSM 044-5554388. Deadline för material till nr 3/2009 är den 19 maj. Tidningen utkommer vecka 22.